

strange fruit

door **Caryl Philips**

Geschreven en voorgelezen voor 'Writing Billie' n.a.v. het eerste Passa Porta Festival, Kaaithheater, april 2007
Een project van Het beschrijf i.s.m. Brussels Jazz Orchestra en Kaaithheater

Midden jaren tachtig, zowat twintig jaar geleden, was ik in New York op zoek naar het appartement waar Billie Holiday op het eind van haar leven had gewoond. Ik vond de plek in een rustige zijstraat van de Upper West Side. Nummer 26 West 87th Street. Een eenvoudige flat op de begane grond van een gebouw in bruinrode zandsteen. Ik keek om me heen, maar er was niemand te zien, dus stond ik gewoon op het trottoir te wachten tot ik door de geest van Billie Holiday zou worden geroerd. Aangezien er na een vijftal minuten nog niets gebeurd was, ging ik onverrichter zake weg en voelde me ietwat in de steek gelaten.

Een jaar later bevond ik me opnieuw in New York, en op een zondag besloot ik een optreden van zanger Billy Eckstine bij te wonen in de Blue Note Jazz Club in Greenwich Village. Toen Eckstine zijn band voorstelde en de pianist aan de beurt was, kondigde hij Bobby Tucker aan. Ik viel haast van mijn stoel. Hoezo, de pianist van Billie Holiday, en die was nog altijd in leven? Na driekwart uur pauzeerden Eckstine en zijn muzikanten, en toen stevende ik op de legendarische pianist af en stelde mezelf voor. Ik vertelde Bobby Tucker dat ik belangstelling had voor het leven van Billie Holiday. Hij nam me met amper verholten afkeer op, zodat ik weer naar mijn stoel afdroop en me ietwat vernederd voelde door de ontmoeting.

Een poos later dacht ik weer aan het voorval en besepte dat het volkomen normaal was. Bobby Tucker was de pianist van Billie Holiday. Ze vormden een team.

Hij moest zijn gedrag op haar afstemmen, en als we iets met zekerheid over Billie Holiday weten, is het wel dat fatsoensnormen haar gestolen konden worden. Als ze vanavond in deze prachtige concertzaal aanwezig zou zijn geweest, zou ze hebben toegekeken hoe de aanwezigen van het spektakel genoten. Daarna zou ze haar hoofd hebben geschud en recht naar buiten zijn gelopen, op zoek naar de eerste cocktail die ze te pakken kon krijgen. Ze had geen tijd voor formaliteiten. Toen men haar tegen het eind van haar leven vroeg waarom ze steevast uitnodigingen weigerde om ergens op visite te komen, keek ze de vraagsteller ongelovig aan en zei: 'Baby, de drankjes komen nooit snel genoeg!'

Wij verwachten van onze performers dat ze tegelijk meeslepend en gedwee zijn. Meeslepend tijdens hun optreden, en daarna gedwee als wij dat verlangen. We leggen de performers een soort slavernij op. We verwachten te veel. Als kind was Billie Holiday eenzaam, ze was eenzaam als jong meisje, en ze was eenzaam als volwassen vrouw. Wie dat niet weet, kan alleen maar luisteren naar het getuigenis van haar stem, want ze had de moed om via haar kunst haar leven te vertolken. En precies daarom hebben we niet het recht iets van haar te eisen, dus ook niet dat ze zich volgens onze fatsoensnormen zou gedragen. Op het eind ruïneerde ze haar gezondheid, maakte ze haar stem kapot en pleegde ze daadwerkelijk zelfmoord. Maar ze leefde en stierf als een vrije vrouw, omringd door drank en drugs, de enige kompanen die haar nooit hadden verweten moeilijk te zijn.

Wat verwachtte ik eigenlijk toen ik voor haar appartement stond? Haar leven lang ging ze van de ene plaats naar de andere, en nooit deed ze sentimenteel over een thuis. Billie Holiday leidde geen rustig huiselijk leven. Ze kende een chaotisch bestaan. Ze gaf er geen zier om dat haar adres zich bevond op nummer 26 West 87th Streeth. Gisteren was het nog het ziekenhuis of de gevangenis geweest, ze wist dat het morgen opnieuw een van die plekken kon zijn, en dat het, vanzelfsprekend, op het kerkhof zou eindigen. Wat verwachtte ik eigenlijk, toen ik als een domme toerist voor haar appartement stond?

En Bobby Tucker? Nou, die leerde van haar ervaringen. 'Bobby', zei ze, 'die mensen willen altijd wel wat, en als ze aanstalten maken om je te omhelzen, kun je maar beter checken of je je portemonnee nog hebt.' Billie was de baas, en als zij zei: 'Bobby, hou op met die lui te ginnegappen, doe niet alsof we allemaal in hetzelfde schuitje zitten', dan wist Bobby hoe laat het was. En jaren later komt er in de Blue Note Club in Greenwich opeens een kerel op hem af die als een echte betweter over

Billie Holiday begint te zaniken. Ik mag van geluk spreken dat Bobby Tucker niet met een honkbalknuppel naar me uithaalde.

Toen Barney Josephson haar Abel Meeropol en zijn lied 'Strange Fruit' leerde kennen, wist ze dat zij de song zou zingen zoals niemand die ooit kon of zou zingen. Ze beweerde dat hij haar aan haar vader deed denken, maar ze heeft zoveel beweerd. En Bobby zei dat ze na elke uitvoering van het lied ineens stortte, maar ook hij heeft zoveel gezegd. Hoe dan ook, ze voelde de waarachtigheid van het lied aan en dat was voldoende. Toen later iemand haar zei dat ze het lied niet mocht opnemen, omdat ze rekening diende te houden met haar carrière en haar imago bij het publiek, antwoordde ze 'val dood' en natuurlijk bracht ze de song op plaat uit. Wie volgens de waarheid leeft, *moet* ooit de prijs daarvoor betalen, maar zonder waarheid is er geen kunst. Telkens als ze 'Strange Fruit' zong, zag ze de twee tieners, Thomas Shipp en Abram Smith, in haar verbeelding aan de boom hangen. Daarom zong ze het lied met gesloten ogen, want ze had geen zin om de hypocrieten in de Café Society club in het gezicht te kijken.

New York City, 15 april 2007

Vertaling uit het Engels door Katelijne De Vuyst